

XOLIQULOV ANVAR NEMATOVICH

XIZMAT KO'RSATISH
KORXONALARI
SAMARADORLIGINI TAHLIL
QILISHNING METODOLOGIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH
YO'NALISHLARI

MONOGRAFIYA

SAMARQAND - 2023

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

XOLIQULOV ANVAR NEMATOVICH

**XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARI
SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING
METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH
YO‘NALISHLARI**

Samarqand – 2023

UO'K: 338.46:334.716-048.32

X-71

KBK: 65.05

Xoliqulov A.N.

Xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligini tahlil qilishning metodologiyasini takomillashtirish yo'nalishlari [Matn]: monografiya / Samarqand iqtisodiyot va servis instituti – Samarqand.: "STEP-SEL" MChJ. Nashriyoti, 2023 - 276 bet.

Taqrizchilar: K.B.Urazov – SamISI professori, i.f.d.

D.Q.Usmanova - SamDU dotsenti, i.f.n.

Monografiyada innovatsion va raqamli iqtisodiyot sharoitida dunyoning turli mamlakatlarida xizmat ko'rsatish faoliyati va bu soha rivojlanishining tarixiy bosqichlari, jamiyatda zamonaviy turdagi xizmatlar va servis faoliyati, milliy iqtisodiyotini rivojlantirishda xizmat ko'rsatish korxonalarining o'rnini, ularning samaradorligini tahlil qilishning nazariy masalalari, xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi, ularning tasnifi, aniqlash va tahlil qilish yo'llari, xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularning o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili va xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari kabi masalalar qarab chiqilgan.

Ish ilmiy xodimlarga, doktorant, amaliyotchi olimlar va boshqa tadqiqotchilarga mo'ljallangan. Undan oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari va talabalari hamda xizmat ko'rsatish korxonalari iqtisodiy samaradorligi bilan shug'ullunuvchi mutaxassislar foydalanishlari mumkin.

Monografiya institut Kengashida 2023-yil 30-avgustdagi majlisda muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan. (30.09.2023-yil 1-sonli majlis bayoni).

ISBN: 978-9910-9795-6-9

© Xoliqulov A.N. SamISI. 2023 y.

© "STEP-SEL" MChJ. Nashriyoti. 2023 y.

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi. Insonlar hayot darajasi va sifatini yaxshilashda xizmatlar sohasining o'рни beqiyosdir. Shu bois ham dunyo mamlakatlari miqyosida ushbu soha muttasil rivojlanib bormoqda. Xizmat sohasini rivojlantirishga mamlakatimizda ham katta ahamiyat berilmoqda. Chunonchi, 2023 yilga borib 2020 yilga nisbatan 2,1 baravarga oshirish ko'zda tutilgan¹.

Hozirgi kunda mazkur soha shunchalik keng qamrovli soha bo'lib bormoqdaki, soha yetib bormagan biror bir jabha yo'q. Qishloq xo'jaligi, ta'lim, avtotransport, moliya, sog'liqni saqlash, aloqa va axborotlashtirish, turizm, yashash va ovqatlanish, ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlar, kompyuter va maishiy tovarlarni ta'mirlash bo'yicha xizmatlar, me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar, insonlarning o'zaro muloqoti va hokazo. Umuman olganda buni uzoq davom ettirish mumkin. Shular bilan birga bu soha, nisbatan kam investitsiya evaziga tezda yangi ish o'rinlarini yarata olish imkoniyati ham sohaning muhim jihati hisoblanadi. Yana bir ahamiyatli tomoni, aksariyat ish o'rinlari katta malaka va bilim talab qilmaydi. Mana shu tomonlama ham kambag'al aholi qatlami mavjud mamlakatlar uchun ishsizlik va kamdaromadlik muammosini tezroq bartaraf etishda ushbu sohani rivojlantirish katta imkoniyatlar eshigini ochadi.

Respublikamizda xizmat ko'rsatish sohasi bozor munosabatlarining shakllanishi va chuqurlashib borishi bilan yanada rivojlantirish, unda raqobat muhitini vujudga keltirish, hozirgi murakkab sharoitda kun tartibiga turli yangi va o'ta muhim masalalarni qo'yimoqda. Albatta har bir korxona sof raqobatda yutib chiqishi uchun xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligini oshirish bo'yicha tahlil o'tkazish lozim. Buning uchun xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligi tahlilini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari masalasi o'ta muhim o'rin tutadi.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. “Хизматлар соҳасини жадал ривожлантириш чоратадбирлари тўғрисида”. 11.05.2021. <https://lex.uz/ru/docs/5421233>

Hozirgi raqamli va innovatsion iqtisodiyot sharoitida, ayniqsa pandemiya kuzatilayotgan bir vaqtda, mamlakatimiz aholisiga xizmat ko'rsatish sohasini yanada kengaytirish, ayniqsa xizmatlar sifatini oshirib borish g'oyat muhim ahamiyatga ega. Bunda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish va bu sohaning samaradorligini muntazam ravishda tahlilini o'tkazish orqali rentabelligini oshirish yo'llarini ko'rsatib berish alohida ahamiyatga ega. Eng avvalo xizmatlar sohasida samaradorlikni oshirish uchun, ko'rsatiladigan xizmatlar jahon standartlari talablariga javob beradigan darajada bo'lishi lozim. Shuning uchun ham mavjud xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligi tahlilini o'tkazish, buning xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligi tahlilini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari to'liq ishlab chiqish, ularni alohida tadqiq qilishni, ilmiy jihatdan asoslangan taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishni taqozo qiladi. Shulardan kelib chiqib, xizmat ko'rsatish korxonalari samaradorligi tahlilini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslarini ishlab chiqish zarurligi tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilaydi.